Fiilde Çatı: Etken-Edilgen, Geçişli-Geçişsiz

Cevap Anahtarı · Kısa Çözümler

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 **a) etken b) edilgen**
Bu iki çatı, fiilin öznesiyle ilişkisine göre belirlenir.

2 **E – Ed – Ed – E**
"Kesildi, açıldı" yüklemlerinde işi yapan belli değildir.

3 **a) geçişsiz b) geçişli c) geçişsiz d) geçişli**
Çizmek ve sormak nesne alabilir; uyumak ve uçmak nesne alamaz.

4 **C) Mektuplar dün postaya verildi.**
"verildi" yükleminde -I eki vardır; mektupları kimin verdiği belli değildir.

5 **B) Misafirler akşamüstü geldi.**
"Gelmek" fiiline "neyi? kimi?" sorusu sorulamaz.

6 **D – D – Y – D**
"Uyumak" nesne alamaz; geçişsizdir.

7 **Eski köprü onarıldı.**
İşi yapan (işçiler) cümleden çıkar, fiile -I eki gelir.

8 **a) -ıl b) -n c) -n**
yaz-ıl-dı, oku-n-du, temizle-n-di

9 **Neyi? Kimi? (Ne?)**
Bu sorulara cevap alınabiliyorsa fiil geçişlidir.

10 **A) Dedem her akşam kitap okur.**
Ne okur? → kitap. Diğer fiiller nesne alamaz.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 **1. etken – geçişsiz 2. edilgen – geçişsiz 3. etken – geçişli 4. edilgen – geçişsiz**
Edilgen fiiller geçişsizdir.

12 **D) Sokaklar sabaha karşı temizlendi.**
"temizlendi" edilgendir. B'de özne gizlidir (onlar) ama bellidir; fiil etkendir.

13 **B) Kardeşim parkta koştu.**
İşi yapan bellidir (kardeşim); "koşmak" nesne alamaz. C edilgendir.

14 **Ünlü bir ressam bu resmi yaptı. → geçişli**
Nesne: bu resmi. Etken yapıda fiil yeniden nesne alır.

15 **Umut**
Edilgen fiiller nesne alamaz; "kesildi" geçişsizdir. "Ağaçlar" nesne değil, sözde öznedir.

16 **A) Edilgen fiiller nesne alabilir.**
Edilgen fiiller geçişsizdir; nesne alamaz.

17 **C) Bu kitap çok ilginç.**
Yüklem "ilginç" bir isimdir; çatı yalnızca fiillerde aranır.

18 **Örnek: a) Ayşe mektubu okudu. b) Ayşe erkenden uyudu. c) Mektup okundu.**
c'deki fiil -I ya da -n eki almalı ve işi yapan belirtilmemelidir.

19 **düzenlendi, yapıldı**
"geldi" etken-geçişsiz, "imzalattı" etken-geçişlidir.

20 **B) Bebek sonunda uyudu.**
A'da nesne kullanılmamıştır ama "okumak" nesne alabilen, yani geçişli bir fiildir.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 **9 puan**
1: etken + geçişli = 2 2: edilgen = 2 3: etken = 1 4: edilgen = 2 5: etken + geçişli = 2

22 **A) I**
"yapılır" yükleminde -I eki vardır; şenliği kimin yaptığı belli değildir.

23 **D) IV. cümlenin yüklemi geçişsizdir.**
"anlatır" fiili nesne alır: Ne anlatır? → masallar. Yüklem geçişlidir.

24 **C) Yaşlı adam bankta uzun süre oturdu.**
A ve D'nin yüklemi geçişli, B'nin yüklemi edilgendir.

25 **Öğrenciler okulun bahçesini temizledi, fidanlar dikti, duvarları boyadı.**
Etken yapıda fiiller geçişli olur ve nesne alır: bahçesini, fidanlar, duvarları.

26 **B) Kitaplar raflara özenle dizildi. (Etken)**
"dizildi" yükleminde -I eki vardır ve işi yapan belli değildir; yüklem edilgendir.

27 **B) Bahçe, dedem tarafından sulandı.**
"sulandı" edilgendir; işi yapan "dedem tarafından" sözüyle belirtilmiştir.

28 **A) Kardeşim akşama kadar yazdı.**
"Yazmak" nesne alabilir; bu cümlede nesne söylenmemiştir. C'de fiil geçişsiz, D'de edilgendir.

29 **açıklandı: edilgen – geçişsiz koştu: etken – geçişsiz**
Sonuçları kimin açıkladığı belli değildir. "Koşmak" nesne alamaz.

30 **Örnek: Gezi için otobüsler sabah erkenden hazırlandı. (edilgen) Öğretmenimiz yoklamayı aldı. (etken-geçişli) Müzede bize eski eserler gösterildi. (edilgen) Dönüşte hepimiz gezi defterimizi doldurduk. (etken-geçişli)**
Edilgen yüklemler -I/-n eki almalı; etken-geçişli yüklemlerde işi yapan belli olmalı ve fiil nesne alabilmelidir.